

dukčná práca, aktuálne udalosti, politické prenasledovanie, slovenčina, postoje k iným významným osobnostiam (Martin Kukučín, Ján Kvačala). Od konštatovania Janoškovho „kritického názoru na pasívnych, zmierlivých a ústupčivých slovenských evanjelikov“ (s. 107) prechádza k paralele medzi Janoškom a Timravou: „mali podobné – bojovné srdce“ (s. 108). Ide o Janoškovo odmietanie zmierlivého mlčania Slovákov v prostredí maďarskej, resp. prouhorsky orientovanej spoločnosti (oslavy seniora Nováka v roku 1889) a Timravinu novelu *Skúsenosť* (1902), kde sa postava Maríny Majtánovej takisto ohraďuje voči zmiereniu sa s ideovým protivníkom.

Zborník *Sláva šľachetným* má síce jednotiacu ideu, výsledný tvar je však pomerne necelistvý. Tri k sebe priradené osobnosti ostávajú izolované vo svojich samostatných blokoch, bez širších rezonancií a odoziev, hoci príspevky prinášajú pomerne dosť zaujímavých informácií. Jednotlivé časti sa tiež odlišujú šírkou prístupu k danej osobnosti, čo takisto spôsobuje istú nevyváženosť konečného výstupu.

Dana Hučková

Mgr. Dana Hučková, CSc.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: Dana.Huckova@savba.sk

ROZOSMIAŤ ČLOVEKA JE HOTOVÁ VEDA ALEBO PODOBY KOMIKY V UMELECKEJ LITERATÚRE. Ed. Zuzana Bariaková a Martina Kubealaková. Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied UMB, 2010. 345 s.

Výsledkom medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala na pôde Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v dňoch 12. a 13. októbra 2010, je zborník s rovnomenným názvom *Rozosmiať človeka je hotová veda alebo Podoby komiky v umeleckej literatúre*. Zborník príspevkov je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA 1/0505/08 *Varianty komiky v umeleckej literatúre*, ktorého riešiteľský kolektív bol tvorený Ivanom Jančovičom, Kristínou Krnovou, Zuzanou Bariakovou, Henrichom Jakubíkom a Martinou Kubealakovou.

V jeho obsahu nájdeme 46 príspevkov autorov a autoriek pôsobiach prevažne na slovenských, poľských a českých univerzitách. Rôznorodosť interpretácií danej témy spája predovšetkým snaha uchopiť fenomén komického s jeho zložito členenou štruktúrou, čo zahŕňa aj definovanie na prvý pohľad samozrejmych pojmov, ako napríklad humor, irónia, sarkazmus a pod.

V rámci teórie komiky nájdeme len niekoľko málo ucelených koncepcií v slovenskom alebo príbuznom jazyku zaoberajúcich sa ňou v celosti. Jednu z nich predstavujú

publikácie Vladimíra Boreckého *Teorie komiky* (2000) a *Imaginaca, hra a komika* (2005), ktoré sa stali metodologickou bázou väčšiny príspevkov. Tento zdanlivý nedostatok celkom neplánovane zaručil ucelenosť, zjednotenie metodologickej a následne aj terminologickej platformy zborníka.

Všeobecnú časť s názvom *Rozosmiat' človeka je hotová veda* tvoria tri úvodné príspevky. V prvom prípade ide o otázky týkajúce sa žánru, konkrétne epigramu. Tibor Žilka ponúka pomerne celistvý pohľad na vývoj a súčasné fungovanie epigramu s dôrazom na jeho satirický variant v slovenskej literatúre. V druhom príspevku Nadežda Zemaníková naznačuje zložitost' danej problematiky prostredníctvom nemeckých teórií komiky, pričom neobchádza ani filozofický aspekt skúmaného javu. Poskytuje množstvo podnetov k interpretácii estetickkej kategórie komického na základe literárnej vedy, ktorá je predobrazom tej našej. Napokon Marián Kamenčík cez prizmu komického dotvára obraz schematizmu v slovenskej literatúre v prvej polovici päťdesiatych rokov 20. storočia. Konkrétne sa zameriava na žáner satiry. Ukazuje, akým spôsobom sa deformovala jej základná kritická funkcia pod tlakom marxistickej teórie komiky.

Nasledujúce príspevky, reprezentujúce interpretačné prieniky do vybraných diel, sú rozdelené podľa časovej postupnosti do troch častí: Podoby komiky v umeleckej literatúre 19. storočia, Podoby komiky v slovenskej a českej umeleckej literatúre 20. storočia a Podoby komiky vo svetovej umeleckej literatúre 20. storočia. Osobitne je vyčlenená časť venovaná zobrazeniu komiky v literatúre pre deti a mládež. Možná nová koncepcia komiky sa v danom prípade črtá skôr mozaikovo, než privilegovane konkrétnymi textami, a to práve vďaka rozmanitému záberu jednotlivých príspevkov tvoriacich zborník ako celok.

Rovnako široký pohľad sa nám naskytne z perspektívy národných literatúr. V zborníku sú okrem slovenských a českých textov zastúpené aj diela z prostredia angloamerickej, germánskej, románskej, ruskej a poľskej literatúry. Inšpiratívne sú aj inonárodné náhľady na „domáce“ témy, ako napríklad interpretácia diela Jonáša Záborského od Anny Kobylínskej alebo tvorby Jána Amosa Komenského od Wacława Szymonika. Nechýbajú ani klasické diela či motívy českej a slovenskej literatúry, ktoré čitateľom napadnú zrejme ako prvé v súvislosti s literárnou komikou, máme na mysli humoristické knihy Karla Čapka, Karla Poláčka, „kocúrkovčinu“, diela Jonáša Záborského, ale aj novšie, aktuálne, ešte časom nepreverené texty, ako napríklad *Knihá o cintoríne*, tvorbu Viliama Klimáčka či kontroverznú prózu Benjamína Kurasa *Zakázané ovoce vědení* a ďalšie.

Autori a autorky zborníka dokázali obsiahnuť všetky tri literárne druhy, čo len podčiarkuje široký rozsah zborníka po viacerých stránkach. Opäť sa pohybujeme na osi všeobecného a čiastkového zobrazenia v časovom horizonte od stredoveku po súčasnosť. Globálny pohľad na prozaickú tvorbu dlhšieho časového úseku v dejinách literatúry podávajú Milada Písková (Komika jako způsob života v české literatuře 20. století) a Zuzaňa Vargová (Podoby humoru v slovenskej prozaickej tvorbe obdobia romantizmu). Pavla Bergmanová dopĺňa obraz v oblasti drámy (Podoby komiky v súčasnom českém dramatu), Jana Kusá v poézii pre deti a mládež (Humor v súčasnej české poézii pro děti a mládež) a Martina Kubealaková v lyrice barokového obdobia (Podoby komiky v barokovej slovenskej/nielen/ fúbstnej lyrice). Čitatelia zborníka môžu postupovať aj pomyselným

spájaním tematiky jednotlivých príspevkov venujúcich sa užšiemu okruhu diel a sledovať prejavy komiky vo vybraných lyrických, epických či dramatických textoch z rôzneho literárneho obdobia.

Zvolená téma komiky v literatúre môže viesť k mylnému predpokladu, že pozornosť autorov a autoriek púťali len diela, ktoré považujeme v našej literárnej tradícii za primárne komické. Niektoré akcentujú túto svoju zložku už zvoleným žánrom (vtip, humoreska, komédia a pod.), iné názvom diela (*Ako som osprostel, Keď sa pes smeje*) či zvolenou tematikou, ako v prípade interpretovaných detských kníh. Niekde postačí len meno spisovateľa figurujúceho v našom povedomí ako predstaviteľa humorných textov (americký mystifikátor Tom Robins či známa ruská humoristická dvojica Il'f – Petrov). Uvažovanie nad prítomnosťou komiky sa však v danom zborníku vzťahuje aj na texty, ktoré komický prvok nezdôrazňujú a doposiaľ sa v literárnej teórii nad nimi takýmto smerom neuvažovalo. Ide napríklad o príspevky týkajúce sa cestopisu, ľúbostnej lyriky, historických drám, didaktiky, jazyka alebo konkrétnych diel Jána Amosa Komenského, Michala Miloslava Hodžu, Rudolfa Slobodu, Uršuly Kovalyk, Jany Juráňovej, Stanislava Rakúsa, Štefana Moravčíka a iných.

Vystupuje na povrch pomerne zásadná vec, ktorú si uvedomujeme aj v živote, že prítomnosť komiky v akejkoľvek podobe participuje na našom reflektovaní reality, seba, okolia, vzťahov a v mnohých prípadoch práve ono komické pomáha prekonávať aj primárne nekomické situácie či obdobia nášho života. Aj takýmto spôsobom tematika realizovaného projektu odráža prostredníctvom literatúry prirodzenú súčasť nášho života. Pozitívum zborníka možno vnímať najmä z hľadiska sumarizačného, ale aj ako inšpiráciu pre ďalšie literárnovedné výskumy.

Eva Urbanová

Mgr. Eva Urbanová
Univerzita Mateja Bela
Fakulta humanitných vied
Katedra slovenského jazyka a literatúry
P. O. BOX 263
974 01 Banská Bystrica
SR
e-mail: Eva.Urbanova@umb.sk